

Daniel Spajić: Nikakvi koncepti pametnih sela ne mogu vratiti stanovnike koje smo izgubili

Kako se EU koncept provodi u Hrvatskoj provjerili smo u tri od sedam županija u kojoj je inicijativa službeno predstavljena. Evo što o njemu kažu stanovnici, saborski zastupnici te čelnici županija

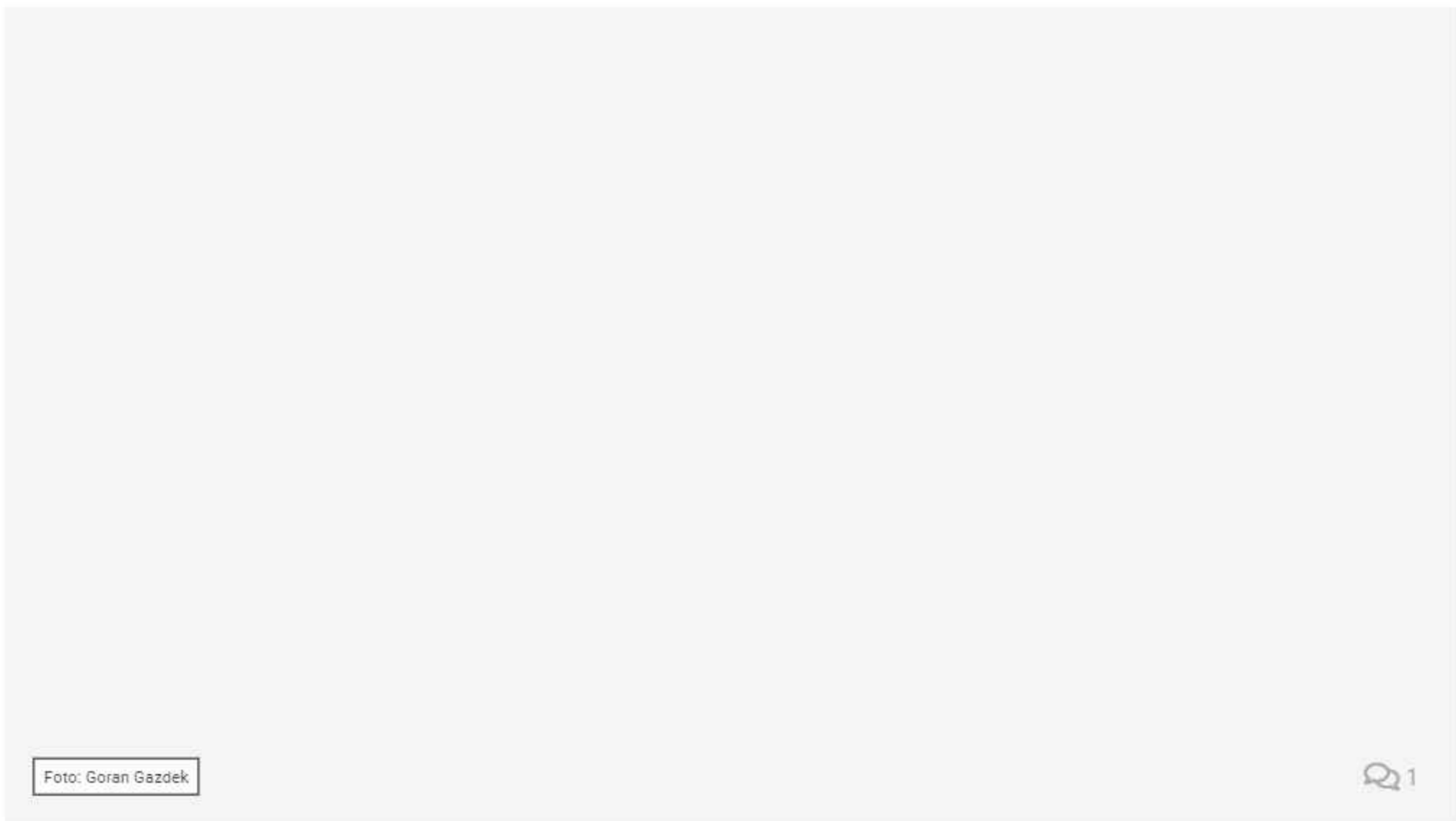

Foto: Goran Gazdek

1

289 29 0

Obitelj Stanković jedna je od najuspješnijih poljoprivrednih proizvođača u Virovitičko-podravskoj županiji. Žive i rade u općini Čačinci, u selu Paušinci koje prema popisu iz 2021. broji 115 stanovnika. Kroz tri poljoprivredna gospodarstva otac Ivan, sinovi Nikica i Mario, obrađuju 280 do 300 hektara zemljišta, uzgajaju 40 muznih krava, bave se uzgojem junadi i teladi i pružaju usluge poljoprivredi.

Nikica i Mario, svaki u svome OPG-u rade od 2009. godine, otac Ivan od 2001., ali se poljoprivredom bavi od sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Pitali smo što misle o projektu Pametna sela, može li taj koncept zaustaviti iseljavanje i **revitalizaciju hrvatskog sela** i osigurati jednake uvjete život onih koji žive u ruralnim i urbanim krajevima.

Nikica smatra da je to moguće, ali prije svega ljudi moraju imati radna mjesta kako bi živjeli od svog rada te uređeno tržište i uvjete poslovanja za one koji se bave poljoprivredom kako bi osigurali sigurnu i profitabilnu proizvodnju od kojih bi podmirili sve troškove proizvodnje i sva davanja. A onda i zaradili za dostojan život obitelji.

"Paušinci nemaju ambulantu, školu i trgovinu, ali dok je auta i ceste to nije veliki problem", optimističan je Nikica Stanković.

Rigorozni pravilnici

Ističe da su neki pravilnici i zakoni previše rigorozni kada su u pitanju poljoprivredna proizvodnja, posebno stočarska, i da bi o tome trebalo povesti računa kada se priča o pametnim selima.

*"Kad smo radili **farmu krava** imali smo sto bikova. Nekome je to smetalo pa smo morali odseliti dva i pol kilometara dalje. U Češkoj na primjer farme su pedeset metara od kuća, u Austriji je odmah pored vrtića i nikome ne smrdi. Kod njih đubre može biti uredno naslagano na polju, a mi smo imali problema jer smo ga odložili na njivu sto metara od kuće", kaže Nikica.*

Nikica Stanković drži da je moguće revitalizirati hrvatsko selo, ali...

Slično razmišlja i jedan od najuspješnijih hrvatskih stočara, **Branko Karamarković** iz Ilimin Dvora u Općini Čađavica.

"Sve je to lijepo zamišljeno i može savršeno funkcionirati na papiru, ali dokle god visoka i lokalna politika svojim nepotističkim i funkcijama podkapacitiranim kadrovima ne osiguraju jednake uvjete za sve poljoprivrednike badava je pričati o napretku i pametnim selima", kaže Branko.

O revitalizaciji ruralnog prostora i kako ga učiniti privlačnim i poželjnim za život, posebno mladima, te spriječiti depopulaciju česte su teme o kojima u okviru nacionalne i europske govori saborski zastupnik **Domagoj Hajduković** (Socijaldemokrati). Ističe da problem nije jednodimenzionalan i da mu se mora pristupiti interdisciplinarno.

"Glavni preduvjet za činjenje ruralnog prostora atraktivnim je ekonomski element, ljudima koji u njemu žive omogućiti egzistenciju i sigurnu budućnost", kaže.

Odgovorno raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem

Dodaje da se to može postići odgovornim i poticajnim raspolaganjem državnim poljoprivrednim zemljištem kako bi se mladima koji žele svoju budućnost vezati uz poljoprivredu omogućila bezbrižna budućnost. Također, širenje širokopojasnog interneta kako bi se digitalnim nomadima i ljudima iz IT sektora stvorio osnovni preduvjet za rad sa sela i sl. *"Ako bi ove ekonomske uvjete ispunili, infrastruktura bi došla inercijom",* napominje.

Domagoj Hajduković (Foto: Facebook/Socijaldemokrati)

Ocjenjuje da je inicijativa **Pametna sela** dobra, ali da ostaje pitanje može li nešto značajnije promijeniti u smislu egzodusa iz ruralnog prostora, posebice na istoku Hrvatske.

"Bez šireg i odlučnijeg pristupa ovom problemu koji nadilazi sami projekt bojim se da se negativni trendovi neće mijenjati", zaključuje Hajduković.

“ **Marija Vukobratović: Za većinu naših ruralnih područja koncept Pametna sela dolazi prekasno**

Kako se EU koncept pametna sela provodi u Hrvatskoj provjerili smo u tri od sedam županija u kojoj je inicijativa službeno predstavljena konferencijama koje je uz pomoć lokalne uprave i samouprave organizirao europarlamentarac **Tomislav Sokol** - Virovitičko-podravskoj, Sisačko-moslavačkoj i Osječko-baranjskoj županiji. Čelnštva ovih jedinica regionalne samouprave svjesni su umiranja sela, velike depopulacije i migracija ne samo iz ruralnih područja pa inicijativu ocjenjuju odličnom i dobrodošlom.

Zadržavanje poljoprivrednih proizvođača

Sisačko-moslavački župan **Ivan Celjak** smatra da je jedno od važnijih pitanja zadržavanja poljoprivrednih proizvođača u ruralnom prostoru kao i očuvanja poljoprivredne proizvodnje pristup poljoprivrednim gospodarstvima koji je uvjetovan postojanjem i održavanjem adekvatne prometne infrastrukture.

"Nerazvrstane ceste, kao javna dobra u općoj uporabi u vlasništvu jedinice lokalne samouprave na čijem se području nalaze, jedno su od osnovnih infrastrukturnih rješenja koja osiguravaju poljoprivrednim gospodarstvima neometano funkcioniranje i opstanak u ruralnom prostoru", objašnjava Celjak.

Stoga su na području gradova Sisak i Petrinja te Općine Martinska Ves utvrđene **nerazvrstane ceste** od posebnog značaja za nesmetano odvijanje poljoprivredne proizvodnje. One vode do najvećeg broja velikih i vodećih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i poslovnih subjekata kojima je poljoprivreda osnovni izvor prihoda i egzistencije.

"Na tim područjima se i veliki broj mladih obitelji odlučio ostati u ruralnom prostoru kako bi razvijali i unaprjeđivali poljoprivrednu proizvodnju i utjecali na poboljšanje natalitetne slike prostora", dodaje župan.

Župan sisačko-moslavački, Ivan Celjak (Foto: Fb/I. Celjak)

Na području Siska, zahvaljujući toj aktivnosti, saniran je i moderniziran neasfaltirani dio nerazvrstane ceste do naselja Veliko Svinjičko u ukupnoj duljini od 5.600 metara, u Općini Martinska Ves u naselju Tišina Erdedska u duljini 2.250 metara, a na području Petrinje će se do kraja 2023. godine sanirati i modernizirati neasfaltirani dio dvaju nerazvrstanih cesta u ukupnoj duljini 4450 metara za što je ukupno izdvojeno 1,8 milijuna eura.

Župan Celjak izdvaja i **gradnje vrtića** u ruralnim sredinama, primjerice u seoskom naselju Strelečko u kojem se prvi put u povijesti gradi ovakav objekt. Na području europskog sela roda Čigoč obnavlja se kurija u svrhu razvoja ruralnog turizma i popularizacije parka prirode Lonjsko polje, a u četrdesetak sela obnovljene su prostorije vatrogasnih domova što je od iznimnog značaja jer su oni često puta nositelji društvenih, kulturnih i drugih aktivnosti u mjestima u kojima djeluju.

"U naseljima na području Topusko planira se podizanje staklenika za čije grijanje i hlađenje će se koristiti geotermalna energija, sufinancirat ćemo opremanje i uređenje sportsko-rekreacijskih zona te uređenje plaža na ruralnim prostorima sela Letovanić i na području Hrvatske Dubice, a u planu je uređenje istih takvih na području Donjih Kukuruzara i Sunje", nabraja naš sugovornik.

Poticanje sela na razvoj

Osječko-baranjska županija prepoznala je važnost novog koncepta razvoja ruralnih područja. U svrhu poticanja, educiranja, podizanja svijesti i aktiviranja lokalne zajednice dodjeljuje **nagrade za izradu projektnih ideja** Pametna sela od 28. studenoga 2019. kada je odluku usvojila Županijska skupština. U svom proračunu za naredne tri godine osigurali su nagradni fond u iznosu 26.544,56, a za ovu 26.000 eura.

Na Javni natječaj za dodjelu nagrada za izradu projektnih ideja 2020. godine pristiglo je 47 prijava, a nagrađeno 20. Najbolje ocijenjeni bili su projekti LAG-a Strossmayer "Zelena mobilnost - ruralni e-bicikli", Općine Erdut "Lokalna hrana za lokalni razvoj", Udruge za kreativni razvoj Slap "(P)OKRET - pametna kreativna ekonomija", Obrta DM Global "Digitalizacija ponude aktivnosti agroturizma kroz aplikaciju Agrolink".

U 2021. godine bilo je 49 prijava, a nagrađeno je 20 prijedloga od kojih su najbolje ocjene dobili Željko Ronta za projektnu ideju "Održiva mobilnost starijih i nemoćnih" i Silvio Brezak, za projektnu ideju "Energetska budućnost sela Gajić i Draž - tranzicija prema biomasi kao obnovljivom izvoru topline". Sredinom 2020. godine Osječko-baranjska županija u suradnji s LAG-om "Strossmayer" i partnerima općinama Drenje, Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka i Trnava uključena je u EU program Come Along!

Provodio se u okviru projekta Smart Rural 21 koji je podržala Europska komisija s ukupnim ciljem promicanja ruralnih područja i **poticanja sela na razvoj** i provedbu strategije razvoja koncepta pametnog sela u svim dijelovima EU. Započeo je u prosincu 2019. godine, a završio u lipnju 2022. godine. U okviru ovog projekta te općine su izradile svoje Strategije pametnih sela.

Na javni pozive za dodjelu potpora za izradu **Strategije pametnih sela** 2022. zaprimljeno je devet prijava, a ukupno 13.272,28 eura dodijeljeno je općinama Viljevo, Podravska Moslavina, Magadenovac, Vladislavci, Satnica Đakovačka i Strizivojna. Ove godine zaprimljene su prijave općina Popovac, Ernestinovo i Vladislavci kojima je dodijeljeno ukupno 7.216,81 eura. Javni pozivi su i dalje otvoreni.

Izgradnja sustava navodnjavanja

U Virovitičko-podravskoj županiji ističu da kontinuirano rade na **unaprjeđenju životnog standarda** i ulaganju u svu potrebne infrastrukture za osiguravanje jednakog standarda stanovnika sela i urbanih područja. Posebno naglašavaju da je od 74 školska objekta 50 kompletno promijenilo vizuru kroz izgradnju novih škola, rekonstrukciju ili energetska obnovu.

"U trinaest općina i tri grada izgrađeno je 11 novih vrtića, kontinuirano ulažemo u zdravstvenu zaštitu stanovnika ruralnih područja kroz obnovu i opremanje ambulanti za pregled pacijenata u svim općinama, a osiguravamo i dovoljan broj liječničkog i medicinskog osoblja", kaže virovitičko-podravski župan **Igor Andrović**.

Virovitičko-podravski župan, Igor Andrović

Dodaje i razvoj širokopojasnog Interneta na području osam općina (oko 46% pokrivenost županije), obnovu kulturne baštine u funkciju turizma, ulaganja u prometnice, izgradnju aglomeracija kako bi ostvarili što manje gubitke vode i uštede energije te vodoopskrbu i kanalizaciju do svakoga kućanstva.

"Gotovo da i nema naselja koje nema asfaltirani pristup, a što se tiče pokrivenosti vodoopskrbe i kanalizacije možemo reći da smo jedni od vodećih u Hrvatskoj", tvrdi naš sugovornik.

Što se tiče ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju Andrović ističe izgradnju **sustava navodnjavanja** (trenutno je u funkciji oko tri tisuće hektara, do kraja 2030. bit se deset tisuća), projekt izrade tehničke dokumentacije, osnivanja i izgradnje Centra za pametnu poljoprivredu i projekt izrade tehničke dokumentacije te u kasnijoj fazi i izgradnje sušionice povrća i hladnjače.

Projekti koji ne otvaraju radna mjesta

No, saborski zastupnik **Daniel Spajić** (DP) koji živi u malenom selu Hum pokraj Voćina u ovoj županiji, u kojem je naseljeno tek desetak kuća, smatra da je projekt Pametna sela s pričama o digitalnim platformama, zelenim tranzicijama i održivim razvojem samo krinka nečega što dobro služi kao nova prevara za uništavanje građana koji misle da te tri stvari donose novac bez rada.

"Korupcija i nepotizam su leglo zla koje ubija Slavoniju i prave je siromašnom i gladnom. Samo Virovitičko-podravka županija je u zadnjih 10 godina izgubila preko 15 tisuća stanovnika jer su ekonomski protjerani sa svojih ognjišta i nikakvi koncepti ih ne mogu vratiti", kaže Spajić.

Saborski zastupnik Daniel Spajić (Foto: Saborska TV, PrtSc)

Napominje da takvi projekti ne otvaraju radna mjesta i ne dižu standard građana, a to obrazlaže činjenicom niskog BDP-a po glavi stanovnika u toj županiji, među najnižima u Hrvatskoj.

*"Dvorci, kružni tokovi i vodovodi kroz nenaseljena područja su samo jedan dokaz **promašene politike** kad su u pitanju EU fondovi, a treba naglasiti da dobar dio sredstava ide i iz novih zaduženja koje vraćaju svi građani", zaključuje Spajić.*

* Novinarski projekt "Može li koncept Pametna sela vratiti život i prosperitet ruralnom području" realiziran je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.